

Шкарупелова Ірина, Чижевська Лариса

ir4006761@gmail.com, geolora@ukr.net

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «ТЕРЕБІЖІ» СЛАВУТСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Теребіжі – ботанічний заказник загальнодержавного значення в Україні. Природоохоронного статусу цій території як унікальній природній екосистемі, що має наукове та екологічне значення, надано у 1995 році. Спочатку досліджувана територія функціонувала як гідрологічний заказник у зв'язку із наявністю в її межах природного комплексу з чотирьох озер. У 2005 році заказник віднесено до категорії ботанічного. Загальна площа природоохоронної території – 30,3 га. Знаходиться вона у Славутському районі Хмельницької області, на захід від с. Голики. Підпорядковується державному підприємству «Славутське лісове господарство», простягаючись на окремі квартали Голицького лісництва [3]. Загалом територія є колишньою долиною стоку льодовикових вод.

В наш час Теребіжі – це поєднання озерних комплексів, розташованих між ними грив та прилеглих до водойм соснових лісів. Усі водойми перебувають на різних стадіях евтрофікації, а три з них вже почали перетворюватися на болота, на яких сформувався рослинний покрив із унікальними флористичними особливостями. В заказнику добре представлені такі типи рослинності як лісова, болотна, узбережньо-водяна, а також фрагментарно лучна [2, с.116].

Кліматичні й ґрунтові умови в межах заказника сприяють зростанню таких деревних порід як сосна звичайна, ялина європейська, модрина європейська, дуб звичайний, дуб червоний, береза повисла, липа дрібнолиста, осика, граб. Переважаючою породою є сосна звичайна, на яку припадає понад 90% вкритої лісом площі, що характеризується молодняками, середньовіковими, пристигаючими, стиглими і перестиглими насадженнями. Ростуть вони на горбистих міжозерних ділянках. Серед соснових лісів переважають лишайникові – на найсухіших горбах, зеленомохові – на некрутих схилах і плескатих вирівняних ділянках, чорницево-зеленомохові – у невеликих зниженнях рельєфу. Найбільшу площу займають зеленомохові ліси, у яких зростають три види плаунових, що занесені до Червоної книги України – дифазіаструм сплюснутий, баранець звичайний та плаун колючий. У чагарниково-трав'янистому ярусі лісів поширені орляк звичайний, малина, брусниця, чорниця, веснівка дволиста, багно звичайне, ожина волосиста, крушина ламка, верба козяча та ліщина. У лісі добре розвинений моховий покрив, який представлений сфагнумом дібровним і плевроцієм Шребера.

Серед болотяної рослинності вирізняються угруповання мезотрофних боліт, зокрема, пухнатоплодо-осоково-сфагнової асоціації. На цих безлісних, добре обводнених болотах зростають види рослин, які потребують охорони: пухівка піхвова, образки болотні, комахоїдна рослина – росичка круглолиста [2, с. 129].

Оліготрофним болотам притаманні ценози сосново-пухівково-сфагнової асоціації, а також угруповання пухівки піхвової на суцільному сфагновому покриві. На цих ділянках наявний розріджений деревний ярус із сосни та берези пухнастої.

Узбережжями найменш зарослої водойми – озера Теребіжі поширені ценози евтрофних боліт. Тут можна побачити угруповання очерету, осоки омської, рогозу вузьколистого, місцями з ареалами лепешняка великого. В цих місцях зростають рідкісні рослини – ситник розчипірений і вовче тіло болотяне.

Найбільшу наукову цінність у межах Теребіжів становить надзвичайно рідкісна рослина – осока богемська, що занесена до Червоної книги України. Це єдине зареєстроване місцезростання виду серед рівнинної частини України. З-поміж

рідкісних ценозів водних плес слід згадати угруповання латаття сніжно-білого, що занесені до Зеленої книги України. Трапляються в заказнику фрагменти угруповань, утворених червонокнижними ситником бульбистим, пухирником малим та їжачою голівкою малою, яка охороняються у Хмельницькій області [1, с. 255].

У межах невеликих ділянок пустищних лук представлені угрупованням біловуса стиснутого у поєднанні з мітлицею тонкою та щучником дернистим.

Багатою є й фауна заказника. З-поміж ссавців поширеними є білка звичайна, заєць русак, їжак звичайний, козуля, куниця лісова, ласка, лисиця руда, миша лісова, дикий кабан. Серед амфібій трапляються представники жаби гостромордої, ставкової, трав'яної й озерної, квакші, ропухи зеленої та сірої, тритона гребінчастого. Часто можна побачити плазунів, а саме: веретільницю, вужа водяного, гадюку звичайну, мідянку, ящірку живородну й прудку. Орнітофауна представлена такими видами як коноплянка, зозуля, шуліка, шпак, зяблик, крук, кропив'янка, пугач, підорлик малик, дятел [1, с. 267].

З метою належного дотримання санітарного стану, в межах заказника проводяться рубки для формування й оздоровлення лісів, зокрема, освітлення, очищення, проріджування. Лісовідновлення проводиться переважно шляхом висаджування лісових культур. Ці заходи сприяють більш ефективному використанню продуктивних сил природи для вирощування цінних деревостанів [3].

Враховуючи природну унікальність, науково-пізнавальну та естетичну цінність досліджуваної території, її близьке розташування до населених пунктів, з метою охорони та ефективного використання пропонуємо в межах ботанічного заказника Тереміжі виокремити та облаштувати наступні функціональні зони:

- науково-пізнавальну у складі ділянок із лісовою, лучною та болотяною рослинністю, а також чотирьох озер;
- рекреаційно-оздоровчу на базі озер для відпочинку населення, фітооздоровлення та розвитку любительського рибальства;
- зона розвитку спортивного туризму на базі пункту прокату велосипедів, передумови для створення якого у Тереміжах є, однак відсутні спеціальні велодоріжки і велосипедистам доводиться рухатись заваленими листям стежками, де ходять звичайні пішохідні туристи, що зумовлює виникнення аварійних ситуацій.

Для полегшення можливостей щодо орієнтування в межах заказника пропонуємо розробити план руху до тих чи інших зон з різних входів (окраїн лісу) до природоохоронної території. План-схему у доступному вигляді слід розмістити на інформаційних стендах у різних частинах об'єкту дослідження. У межах ботанічного заказника доцільно розвивати еколого-просвітницьку діяльність для місцевого населення, учнівської та студентської молоді. З цією метою у пропонується використання мережі екологічних стежин.

Список використаних джерел: 1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : Методологія та методика аналізу, термінологія, районування : Монографія. – К. : ВПЦ "Київський Університет", 2001. – 397 с. 2. Геренчук К. І. Природа Хмельницької області / Під ред. К. І. Геренчука. – Львів : ВО «Вища школа», 1980. –152 с. 3. Славутська районна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slavuta-mkv.gov.ua/>.

**Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали IV Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

(м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.)

**Луцьк
2020**

УДК 911.3:30/33(477.82)(082)
С90

Рекомендовано до друку вченою радою географічного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № __ від __.2020 р.)

Рецензенти: **Фесюк В. О.** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Шубалий О. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки Луцького національного технічного університету

С90 **Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали IV Міжнар. наук.-**
практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.) / за ред.
Ю. М. Барського, С. О. Пугача. – Луцьк, 2020. – 142 с.

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на IV Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

УДК 911.3:30/33(477.82)(082)

© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2020
© Колектив авторів, 2020

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	6
<i>Грицевич В.</i> Ймовірносний підхід до кількісної оцінки економіко-географічного положення	6
<i>Грицевич В.</i> Урбаністичні гнізда як осередки геоторіальної організації суспільства	8
<i>Kejna M., Golub G.</i> Perspectives of the development of foreign economic relations of the Volyn oblast and the Republic of Poland	10
<i>Lohvynova M.</i> Stages of forced internal displacement of the population from East Ukraine	12
<i>Pohrebnyi T., Lyatsevich L., Popovich G., Glushko S.</i> Role of demographic situation in socio-economic development	15
<i>Поручинський В., Ніколайчук О.</i> Основні напрями дослідження міста	17
<i>Потапова А., Гарбуза І.</i> Методи дослідження сакральної географії	19
<i>Потапова А., Дмитроца І.</i> Етапи наукового дослідження сталого розвитку регіону	20
<i>Пуґач С.</i> Світова пандемія COVID-19: географічні аспекти проблеми	22
<i>Пуґач С., Водько О., Бакалейко В.</i> Деякі аспекти дослідження транспортних систем регіону	24
ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛИНИ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	27
<i>Барський Ю., Дзямко О.</i> Сучасна демографічна ситуація міста Нововолинськ ..	27
<i>Буцук С., Поторась О., Голуб Г.</i> Аналіз ринку праці міста Луцьк	28
<i>Геналюк Р., Пахалюк С., Потапова А.</i> Проблеми та перспективи вирощування равликів в Україні	31
<i>Геналюк Р., Потапова А.</i> Вирощування технічної коноплі в Україні: проблеми та перспективи розвитку	33
<i>Голуб Г., Дубинецький О., Мудрик Я.</i> Геодемографічні проблеми Волинської області та перспективи їх вирішення	35
<i>Голуб Г., Мельничук М.</i> Оцінка сучасного стану зовнішньої міграції населення міста Ковель	37
<i>Краснопольська Н., Вдовичук І., Семенюк М.</i> Соціально-демографічні чинники формування роздрібного товарообігу Волинської області	39
<i>Краснопольська Н., Панасюк С., Рудчик О.</i> Аналіз економічних чинників у формуванні роздрібного товарообігу Волинської області	41
<i>Краснопольська Н., Семенюк О., Силивонюк К.</i> Структура товарообігу внутрішнього товарного ринку Волинської області	42
<i>Краснопольська Н., Силивонюк К., Семенюк О.</i> Особливості просторового розміщення закладів внутрішньої торгівлі Волинської області	44
<i>Краснопольська Н., Шелест Н., Мосійчук І.</i> Сучасні трансформації освітнього комплексу Рівненської області	46
<i>Лотоцький Н., Барський Ю.</i> Сучасні особливості природного та міграційного руху населення у містах Волинської області	47
<i>Маковецька Л., Юрковська Ю.</i> Проблеми та перспективи оптимізації рівня транспортної забезпеченості Волинської області	50
<i>Погребський Т., Давидюк В., Дацюк В.</i> Переваги та недоліки впровадження ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні	53
<i>Погребський Т., Давидюк В., Дацюк В.</i> Переваги та недоліки реформи децентралізації в Україні	55

Погребський Т., Кошулинська Т., Глушко С. Основні причини та наслідки міграційного руху населення міста Луцька	58
Поручинська І., Бабій М. Особливості розвитку рослинництва у Луцькому районі	60
Поручинська І., Пахалюк С. Сучасна адміністративно-територіальна реформа Рівненської області на прикладі Дубенського району	61
Поручинський В., Сацюк Р. Сучасні особливості функціонування паливно-енергетичних галузей Волинської області	62
Потапова А., Коземіров Б. Географічні особливості географії релігій Волинської області	64
Потапова А., Підвальна О. Природно-ресурсний потенціал Колківської об'єднаної територіальної громади	65
Потапова А., Фенко В. Стратегічний розвиток Херсонської області	67
Пуґач С., Поліщук О. Видова структура плодових та ягідних насаджень у Волинській області	69
Сегіда К., Карайченцева Г. Регіональні особливості відтворення населення України	72
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ ВОЛИНИ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	76
Барський Ю., Гнип А. Аналіз природно-географічних чинників розвитку соціально-демографічної ситуації міста Володимир-Волинський	76
Гурний Д., Чижевська Л. Поверхневі води Ківерцівського району Волинської області	78
Гурний Д., Чижевська Л. Роль природно-ресурсного потенціалу Ківерцівського району Волинської області у формуванні спеціалізації господарства	80
Павловська Т., Білецький Ю., Степанюк І. Геоморфологічні дослідження Волинської області	82
Фідзіна К., Карпюк З. Заказники у структурі природно-заповідного фонду Дубенського району Рівненської області	85
Шкарупелова І., Чижевська Л. Сучасний стан і напрямки використання ботанічного заказника «Теребіжі» Славутського району Хмельницької області ...	88
РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ВОЛИНИ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ ..	90
Вакота Д., Єрко І. Характеристика основних передумов розвитку туризму м. Луцька	90
Єрко І., Качаровський Р., Антипюк О., Чир Н. Шкільні музеї турійського району Волинської області як складова пізнавального туризму	93
Качаровський Р., Єрко І., Чир Н., Антипюк О. Бібліотечна система Волинської області як об'єкти туристичної інфраструктури	95
Лойчик А., Чижевська Л. Екологічні наслідки рекреаційного освоєння узбережних територій білого озера Володимирецького району Рівненської області	98
Патійчук В., Саванюк С. Основні дестинації православного релігійно-паломницького туризму у Волинській області	100
Питуляк М., Питуляк М. Природно-ресурсний потенціал розвитку сільського зеленого туризму в Тернопільській області	104
Слащук А., Бернадська Г., Коломис В., Ховайло О. Туристична інфраструктура на території об'єктів природно-заповідного фонду Рівненської області	107
Федонюк В., Федонюк М. Аналіз можливостей використання нових рекреаційно-туристичних об'єктів Любомльського району Волинської області	109

РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ	112
<i>Геналюк Р., Павліха Н.</i> Особливості процесу формування та реалізації державної політики розвитку територіальних громад в Україні	112
<i>Киришко С., Сосницька Я.</i> Бджільництво України: сучасний стан та проблеми розвитку	115
<i>Козакова О.</i> Регіональні студії як напрям наукового пізнання	117
<i>Кулик С.</i> Стадіонна дипломатія КНР у країнах Африки	118
<i>Маковецька Л., Сироватка О.</i> Умови та чинники територіальної організації сфери культури у Волинській області	121
<i>Маковецька Л., Швець А.</i> Історичні аспекти формування глобальних брендів ...	124
<i>Поручинський В., Мосор В.</i> Роль стратегічного маркетингового управління у розвитку регіону	125
ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЦІ	127
<i>Барський Ю., Давидов М.</i> Головні завдання екологічної освіти	127
<i>Бенедюк В., Бойчук Є., Бушук С.</i> Методичні особливості організації самостійної роботи учнів при вивченні географії	129
<i>Бенедюк В., Переходько К., Гонтарук Л.</i> Організація роботи географічного гуртка	130
<i>Погребський Т., Глушко С., Гречко І.</i> Методика застосування суспільно-географічних досліджень захворюваності населення у навчально-виховному процесі вищої школи	132
<i>Потапова А., Заватіна О.</i> Інклюзивна освіта в Україні: результати впровадження	134
<i>Потапова А., Сучко О.</i> Особливості територіального розподілу вступників географічного факультету Східноєвропейського національного університету	135
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	138